

## Et Træk af forrige Aarhundredes Præstehistorie.

Ved Pastor *J. Thisted* i Gyrstinge,

(meddelt af *I. Barfod.*)

I Aaret 1774 den 8de Decbr. blev Herr *Jens Daniel Wedel*, forhenværende residerende Capellan i Stubbekjøbing, kaldet til Sognepræst for Gyrstinge og Flintstrup Menigheder, i hvilket Embede han blev indsat *dom. quinquages. 1775* ved Herr Provst *Pontoppidan* af Sorø. Han var dengang en Mand paa 43 Aar, ugift, meget lille af Væxt, forvoxen, af en svagelig Constitution og stærkt forgjældet. Til sin Formand, Herr *Wederkinch*, der for Svagheds Skyld havde resigneret, skulde han, efter sit Kaldsbrevs Indhold, give 150 Rdr. aarligt, men Pensionisten døde allerede Skjærtorsdag 1775. Han efterlod sig en Datter, *Lucie*, et lille dygtigt, mandhaftigt Fruentimmer, som blev i Præstegaarden og holdt Huus for Herr Wedel, der snart fattede Godhed for hende og beilede til hende. Hun kunde nu, trods hans ualmindelig uanseelige Udvortes, ret godt lide ham, thi han var saa inderlig godmodig, at man kunde gjøre med ham omtrent hvad man vilde, hvilket just var efter hendes Smag. Alligevel gav hun ham Kurven, og, ærlig som hun var, skjulte hun slet ikke sine Grunde for ham: han var altfor svagelig og altfor forgjældet. Rigtignok syntes ogsaa hans Liv at hænge i en

Traad, og hvad hans Gjæld angik, beløb den sig til ikke mindre, end 1600 Rbd. -Han førte saaledes en Tidlang et kummerligt Liv: sit Embede var han ikke voxen; han var uden Begavelse, uden præstelig Dygtighed, nedtrykt af alskjöns Skröbelighed, presset af sine Creditorer. Gyrstinge Præsteembede er et lille Middelkald; dets Hovedindtægt skulde være Udbyttet af den store Præstegaardsavling, men det har ikke været det for ret mange Præster her, og mindst for Herr Wedel. Jeg seer til min Forundring, hvorledes han har overmalet (for skrive kunde han rigtignok ikke) Bindet om sin Kirkebog med Optegnelser sin Tiende og sin Avling angaaende. Ifölge dem har hans hele Tiende, Alt i Alt, i Aaret 1782 indbragt ham 176 Traver Sæd og hans egen Avling 112 Traver, tilsammen 288 Traver Korn af alle Slags. Hans Offer og Accidentser løb ei heller synderligt høit. I en Indberetning af 10de Sept. 1788 angiver han de tre Høitidsoffre til 42 Rdr. og samtlige Accidentser Aaret rundt til 20 Rbd. Men om ogsaa Beløbet havde været større, vilde det dog ikke kommet ham tilgode, thi sjelden bragte han Noget deraf hjem med sig fra Kirken. Menigheden havde nemlig gjennemstuderet ham langt hurtigere og grundigere, end han Menigheden, og hvergang der faldt Offer i Kirken, flokkedes fattige Folk om ham, saa saare han traadte ud i Vaabenhuset, og lode ham ingen Ro, før han, godhjertig som han var, havde uddeelt alt Offret imellem dem. Han saae vistnok ikke ret langt, men Saameget indsaae han dog, at Dette ikke kunde vedvare, og at han maatte gribe til extraordinaire Midler, for at komme paa Fode. Han gjorde sig bekjendt i Egnen, og det forekom ham ikke umuligt, at gjøre sin Lykke ved Giftermaal, det vil sige, at gifte sig Penge til. *Lucie Wederkinch* skulde faae at see, at han, naar han just lagde an derpaa, nok kunde faae sig en Kone, der sagde Sparto til hende; vel havde

hun et retskaffent Hjerte, et forstandigt Hoved og et Par dygtige Hænder, men kjön var hun nu sletikke. Hun var næsten ikke større, end han, robust bygget, havde et Mandfolkeansigt med svære Lineamenter, et grovt Mæle og var i det Hele ikke meget takkelig. Hun eiede da hellerikke Mere, end hvad hun gik og stod i. Herr Wedel begyndte altsaa at kjøre omkring i Egnen paa Frieri. Paa disse Reiser havde hans Kjøresvend, *Ole Jespersen*, der, for nogle Aar siden, er død som Fæstebonde i Gyrstinge, sin Nöd med ham. Thi om det ogsaa var lykkedes at faae ham stillet op i Agestolen og omviklet som et Svøbelsebarn med hans røde Reisekappe, saa kom dog Vognen neppe i Gang, før han rullede hid og did i Sædet som en Kugle, tabte baade Hat og Paryk og tilsidst trillede ned paa Vognbunden. Folk, som gik forbi paa Veien, bleve ofte staaende stille og spurgte: "men i Guds Navn, Ole, hvad er det, du der kjører med?" Alle disse Reiser havde forövrigt et daarligt Udfald. Der var Ingen af de rige Piger, der vilde have den lille svage, værkbrudne, fattige Mand. *Lucie Wederkinch* vidste ret godt, hvad han reiste efter, og hvergang han kom hjem, saae hun med et halvt Öie, hvorledes det var fat. Herr *Wedel* havde ikke behövet at tage Hofmannsdraaber og gaae tilsengs, for at oplyse hende derom. Naar hun saae ham ligge der og stönne i flere Dage, havde hun hjertelig ondt af ham og syntes ligesom at komme ham lidt nærmere. Men naar han saa misforstod Dette, og igjen begyndte at beile til hende, slog hun forfærdet Hænderne sammen og raabte med sin grove Stemme: "Nei, Vorherre bevare mig! Hvad tænker De paa, Herr *Wedel*, De, saa svagelig og saa forgjældet!" Dette gjentog sig adskillige Gange, hun havde en inderlig Medlidenhed med ham, thi under en haard Skal havde hun en blöd Kjerne, men hun havde ogsaa et stivt Hoved, og dette Hoved

kunde ikke forsone sig med dette skrøbelige Legeme og disse 1600 Rigsdalers Gjæld. Nu havde hun en Broder, Jörgen Wederkinch; han var Student og besøgte gjerne sin Søster i Ferierne. Ham fik Herr Wedel paa sit Parti, og han gjorde, hvad han formaaede, for at faae hende til at slutte sig til Partiet; men hun afviste ham bestandig med sit sædvanlige: "Hvad tænker du paa! en saa svagelig Mand! og i en saadan bundløs Gjæld!" Jörgen Wederkinch indsaae imidlertid, at naar blot Gud i nogle Aar vilde holde Liv i denne svagelige Mand, denne rygende Taande, saa vilde Lucie, naar hun først var hans Hustru, være Kone for at faae Gjælden betalt. Han havde ogsaa ret godt mærket, hvor god hun var ham i sit Hjerte, og besluttede derfor, ved en rask *coup de main* at kaste hende, *nolens volens*, i Armene paa ham. Til den Ende lod Skalken indrykke i de kjøbenhavnske Aviser:

Velærværdige, høitærede Herr *Jens Daniel Wedel*

og

dydædle Jomfru *Lucie Wederkinch*

lyckönskes til deres Forlovelse

af een

. **I**ntime **W**en.

I Gyrstinge Præstegaard holdtes dengang ingen Aviser; men Nyheden blev snart bekjendt i Omegnen, og Provsten, Professor Pontoppidan af Sorö, var den Første, som kom med sin Lykönskning. Jomfru Wederkinch vilde protestere, men maatte omsider give taht, og saaledes var hun da nu virkelig forlovet med den svagelige og forgjældede Mand. Der blev nu vendt op og ned paa alle Ting i den gamle Præstegaard, hvori der, sandt at sige, ikke var et ordenligt Værelse. Især blev den store Dagligstue underkastet en Hovedreparation. Der sad et lille Blyvindue i hvert Hjørne af Stuen, og Gulvet var af Leer, med store

Forhöjninger og Fordybninger her og der. Der blev indsat fire Fag nye Vinduer, indrettede til at lukkes op og i, hvilket man ikke før havde seet i Landsbyen; der blev ogsaa lagt Brædegulv, og i denne stadselige Stue blev Brylluppet celebreret. Kirkebogen indeholder Intet om Copulationen; Herr Wedel maa, i sin Lykke, have glemt, at tilføre det Fornö lne. Lucie Wederkinch blev nu den egentlige Mand i Huset, og Herr Wedel, som aldrig havde været det, stod sig vel derved. Først og fremmest akkorderede hun med en haandfast Huusmand, der skulde følge ham som Sauvegarde fra Kirken, hver Gang det var Offerdag, og bortjage Betlerne, der faldt over ham som Fluor, for at liste Offeret fra ham. Dernæst sluttede hun en Forpagtningskontrakt med en Mand af Ringsted, Frederik Freiesleben, med hvem hun enedes om, at han skulde overtage Korntienden af begge Sogne samt Præstegaardsavlingen mod en aarlig Afgift af 268 Rdlr., hvilket dengang blev anseet for en magelös - fordeelagtig Overeenskomst. Forpagteren skulde have hele Stuelängen til Behoelse, og indrettede strax Storstuen til en Sti for kalkunske Höns, i hvis Opdræt han især excellerede. Præstefolkene flyttede ind i et lille Værelse i den nordre Sidelænge, lode hele Forpagtningsafgiften staae til Gjældens Afbetaling, og sloge sig imidlertid igjennem med det Lidet, der faldt paa Altret. Det var jo tilvisse et kummerligt Liv, og de maatte, ved alle Leiligheder, lide Bönderne til. Hvergang disse havde klippet deres Faar, saae Man saaledes Herr Wedel begive sig paa en Rundvandring i Pastoratet med sin Hustru under Armen. Bag dem gik deres Tjenestepige med en stor Kurv paa Armen. De inddeelte Pastoratet i korte Lægder, thi Herr Wedel aarkede ikke ret langt om Dagen. Saaledes gik de, i smaa Dagmarscher, begge Sogne rundt, fra Gaard til Gaard, og — bade om Uld. Forövrigt levede de et stille, gudfrygtigt og ærbart Liv. Deres

Ægteskab var ikke velsignet med Børn. Da derfor Gjælden var betalt, følte de gode Folk sig ligesom i Himmerige, og levede nu et sorgfrit, ja næsten flot Liv.

Gik det imidlertid fremad i det Oekonomiske, saa gik det derimod tilbage i det Præstelige. Her ophørte Madam Wedel's Indflydelse. Alle Embedsforretninger hvilte tungt paa Herr Wedel. Han havde kun liden Raadighed over Ordet, og Pennen kjendte han, saa at sige, sletikke. Han betragtede det derfor som et Held, da der til Skoleholder i Gyrstinge blev beskikket en Student Gerhard, som kunde prædike for ham, føre hans Kirkebøger, besørge hans Correspondence. Men i Grunden var Monsieur Gerhard et *mauvais sujet*. Han kom til Gyrstinge 1779 og forstod mesterligt, at bringe Herr Wedel til at troc, at Alting gik fortræffeligt baade i Kirke og Skole. Det slæbde saa af indtil Aaret 1786. Da meldte Biskop Balle sig til Visitats den 2den Septbr. Der havde ingen Biskop visiteret i Gyrstinge i de sidste 20 Aar. Biskop Harboe havde sidste Gang været her den 9de Juli 1766. Man havde derfor levet saa roligt og sorgløst, som om der slet ingen Bisp var til. Nu var han der, var saa godt som for Dören! Herr Wedel følte sig betagen af en skrækkelig Angst, uden dog at kunne gjøre sig selv Rede derfor; hans Hustru satte Mod i ham, skjönt det heller ikke stod klart for hende, hvad det her egentlig gjaldt om. Hun meente, det var Hovedsagen, at faae det saakaldte Bispekammer istand, Gulvet skuret, det lille Blyvindue afstøvet, Væggene hvidtede, Sengen omhængt med hvide Gardiner. Det var hende, meente hun, som ved denne Leilighed maatte bære Lodderne op. Og hun havde i Sandhed sin fulde Hyre. Man betænke blot, at for at komme ind i Bispekammeret, maatte man gjennem Storstuen, hvor Forpagteren havde sine kalkunske Høns opstaldede. Hun havde en svær Dyst med Sr. Freiesleben,

inden hun fik ham gjort begribeligt, at Hönsene maatte ud, for at Bispen kunde komme ind. Saa havde hun ogsaa sine svære Bekymringer med Anretningen; der maatte brygges, bages, slagtes; hun maatte have Bud til Sorö og Ringsted efter hundrede Ting; Bönderne maatte tilsiges at levere Höns; et Garn maatte kastes ud i Gyrstinge-Sö efter Fisk osv., osv. Monsieur Gerhard holdt Örerne stive, og meente, det var kun en Overgang. Han förte Kirkebøgerne; Herr Wedel önskede at see dem. Men det var umuligt at see, hvad han havde skrevet med, eller om han overhovedet havde skrevet med Noget. Man saae her og der en bleg Streg, et forflygtiget Sving — det var det Hele. Herr Wedel mistvivlede om, at turde forelægge Biskoppen disse afblegede Hieroglypher. Han satte sig derfor hen, tog Kirkebogen for sig, og optrak dem — hvormed? Ja, det er umuligt at sige. Blæk har det ikke været og Pen heller ikke. Ei engang gisningsviis tör jeg betegne, med hvilket Fluidum eller med hvilket Redskab de ere henkastede, de gyselige Charakterer, som ligge for mig i Gyrstinge Kirkes Ministerialböger fra de Dage.

Visitatsdagen kom, og fik, som alle Dage, en Ende. Da Biskoppen var borte, læste man Fölgende i Embedsbogen:

“I Aaret 1786 den 2den Septbr. visiterede jeg i Gyrstinge Kirke, hvor og Ungdommen af Flinterup-Annex havde forsamlet sig. Iblandt de Voxne fandtes Adskillige, som kunde vel gjøre Rede for deres Christendoms Haab, og svarede til Fornöielse. En Hob derimod befandtes at være maadelig, og behövede den Opmuntring, som blev givet, til at lægge Vind paa större Flid. Med Skolebörnene havde jeg slet ingen Aarsag at være fornöiet, isærdelshed formedelst deres slette Boglæsning, hvorfor og Vedkommende

annammede deres tilbørlige Advarsel og Paamindelse. Gud lade sit Ords Kraft trænge ind, og vække Gemytterne op, til at tragte med Iver efter det Eneformödne, som er at voxe i vor Herres og Frelseres Jesu Christi Naade og Kundskab.

Dr. Nic. Edinger Balle."

Det var da ikke saa heelt daarligt, meente Man; der vare dog blandt de Voxne Adskillige, som havde klareret godt for sig og svaret til Fornöielse. En Hob var rigtignok befunden maadelig; men mon det ikke i Grunden forholdt sig saaledes allevegne? Skolebörnene stode meest tilbage, og Monsieur Gerhard havde faaet en alvorlig Reprimande, men den havde han snart rystet af sig, og strengt taget var det jo ikke Præstens Sag, at stimes med Skolebörnene. Iövrigt havde Biskoppen været saa behagelig, saa venuesalig; han havde været saa oprömt og underholdende ved Bordet. Men Anretningen havde ogsaa været rigtig splendid, og Madam Wedel havde höstet Lovtaler fra alle Sider. Især havde Provsten rost de store Gedefisk med de lange Petersiliestilke i Munden. Saaledes balancerede det Ene med det Audet, godtogvel om ikke Dagens Hæder ganske overstraalte Dagens Fataliteter. Ialtfald var Bispen nu borte, og Man behövede blot at tilbagelevere det laante Porcelain osv., for igjen at befinde sig i sin gamle, hyggelige Ro. Der kunde maaskee paany hengaae tyve Aar, för Bispen kom igjen.

Aarene gik og Aarene kom. Herr Wedel begyndte nu at blive gammel for Alvor; Madam Wedel virkede utrættelig i sit Kald, kartede, heglede, spandt, vævede, valkede, lagde hen, det ene Stykke Lærred oven paa det andet, den ene Dyne oven paa den anden, lige op til Loftet; Monsieur Gerhard var, meer end nogensinde, Præstens höire Haand, men tillige, meer end nogensinde, Dranker, Dobbler, Lediggjænger. Alle vidste, hvad han förte i sit



Skjold, kun Præstens ikke. De ansaa ham endnu stedse for en overmaade respektabel Person, der kunde tage Alting paa sine Skuldre, klare alle vanskelige Spørgsmaal, tage alle Stød af for den gamle, skrøbelige Præst. Han var saa godmodig, saa paalidelig, saa velstuderet, saa belavet paa at prædike, naar det skulde være. Det forekom de gode Præstefolk, som om Alting havde den bedste Gænge, som om de sadde midt i Lykkens Skjød.

Et Budskab skulde tilintetgjøre disse Illusioner. En Dag — det var i Aaret 1792 — kommer der et stort Circulaire: Biskop Balle kommer paa Visitats den 29de Juni. Det var et Tordenslag! Man sender Bud efter Monsieur Gerhard og meddeler ham den forfærdelige Nyhed. Han hænger med Hovedet, hans gamle Tilforlædelighed har forladt ham; han gaaer bort med underlige Fagter. Herr Wedel tager Kirkebøgerne for sig, og forsøger at restaurere dem, at pynte paa dem, ligesom forrige Gang, men han opgiver det Umulige. Han vil studere til sin Prædiken, men hans Tanker forvilde sig. Han blader i Conkordantsen, lægger den fra sig igjen, staaer op og lister sig ved sin Stok hen i Skolen. Den er aflukket. "Har Ingen seet Monsieur Gerhard?" — "Jo", svarer Naboen. "Han kom hjem for lidt siden, saa ganske forstyrret ud, lukkede Skolen af, skrev Noget paa Dören, kastede Nøglen i Gadekjæret og spadserede ad Sorø til."

Paa Dören staaer ganske rigtigt, skrevet med Kridt, i store Træk:

"Skolen er vakant

testerer

Gerhard."

Herr Wedel læser det, skjælvende og bævende. Man maa lede ham hjem og bære ham i hans Seng, som han ikke skulde staae op af mere. Alt som Visitatsdagen nærmer sig, spørger han stedse ivrigere efter Monsieur

Gerhard, men han var borte og blev borte, og man har i Gyrstinge aldrig seet ham eller kunnet opspørge ham mere.

Da Biskop Balle kjørte ind i Præstegaarden, greb Herr Wedel sin Hustrues Haand, som om han vilde søge Beskjermelse hos hende, og sukkede: "Ak, Lucie, jeg dør af Angst!" derpaa skjulte han sit Ansigt i Hovedpuden og græd.

I Gyrstinge-Kirke tordnede og lynede det Visitatsdagen. Der leve endnu høitbedagede Mænd og Qvinder, som bære i sig det Indtryk, Biskop Balle den Dag gjorde paa deres Sjæle. Men i Præstegaarden regnede det, et Skybrud af Taarer.

Skolen havde Man aabnet, men der fandtes hverken Borde eller Bænke, hverken Mandtalslister eller Journaler. Biskoppen skrev i Embedsbogen:

"I Aaret 1792 den 29de Juny visiterede jeg anden Gang i Gyrstinge Kirke, hvor og Ungdommen af Flinterup var forsamlet. Omtrent 4 eller 5 iblandt Karlene og 5 eller 6 iblandt Pigerne havde nogenledes skikkelig Kundskab. Resten var saare maadelig underviist, og 12 kunde end ikke svare paa de eenfoldigste Spørgsmaal af Luthers Catechismus, saa at jeg maatte skriftlig beordre Præsten, ikke at antage dem til Herrens Bord, førend de havde lært Catechismus. Dagen tilforn havde jeg visiteret i Flinterup Skole, og fundet, at Börnene sammesteds læste skikkelig i Bog, samt havde lært Börnelærdommen nogenledes, dog uden at vide Meget af Mening og Indhold. Ligesaa overhørte jeg Börnene af Gyrstinge Sogn Dagen tilforn i Gyrstinge Kirke, fordi Skolen er saa yderlig ruineret, at Ingen der kan opholde sig. Men Skoleholder Gerhard mødte ikke, og lod ei heller Mandtal eller Skolejournal fremlægge. Börnene fandtes yderlig

vankundige. Menigheden indgav skriftlig Klage over ham, som skal undersøges med Videre. Jeg beklager saare meget, at ingen Forbedring har fundet Sted efter mine Formaninger paa forrige Visitats, men at Alt er blevet meget mere forværret. Her maa træffes anden Foranstaltning, da ellers Hedenskab vil indtræde. Gud forbarme sig over Lærere og Tilhørere!

Dr. Nic. Edinger Balle.”

Da Biskoppens Skrivelse bragtes ind, var Herr Wedel i en Dvale, hvorunder hans Bryst arbeidede voldsomt. Idet Biskoppen kjørte ud af Præstegaarden, vendte hans Bevidsthed for et Öieblik tilbage. “Jeg föler mig saa let”, hviskede han og drog derpaa et dybt Suk — det var det Sidste.

Den 6te Juli blev han jordet paa Gyrstinge Kirkegaard. Intet Epitaphium betegner hans Hvilested. Hans Enke levede henved et halvt Aarhundrede efter, og Störstedelen af disse Optegnelser skyldes hende.

---